

§ 89 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, forts.*Block I: Beslut om kyrkohandboksförslaget*

ÄRKEBISKOP ANTJE JACKELÉN:

Ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen och yrkar bifall till utskottets förslag i Block I att anta Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I med de av utskottet föreslagna justeringarna fränsett beslutspunkt 9 beträffande "Välsignelsen" enligt bilaga 4 och 24 beträffande "Anvisningar för påsknattsmässa" där vi istället förordar kyrkostyrelsens förslag.

Efter lång diskussion är vi nu framme vid själva huvudfrågan om att anta Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I. Diskussionen är ju en del av vår gemensamma omsorg om att vår kyrkohandbok ska uttrycka evangeliet klart och tydligt i vår kontext, vara i överensstämmelse med vår evangelisk-lutherska bekännelse och representera det allmänkyrkliga arvet. En kyrkohandbok håller samman gudstjänstfirandet i Svenska kyrkan i hela dess bredd, den ska främja gudstjänstglädje i katedral liksom i kapell. Genom att kyrkohandboken ger såväl fasta ramar som utrymme för frihet och flexibilitet finns förutsättningar för att troheten mot kyrkohandboken stärks. Paragraferna i kyrkoordningen befäster kyrkohandbokens roll som ett sammanhållande band samtidigt som gudstjänstlivet kan utvecklas och förnyas. Samhället har förändrats och därmed har också förutsättningarna för kyrkans gudstjänstliv ändrats. Idag deltar barn i högre utsträckning i den gudstjänstfirande församlingen både när det gäller den allmänna gudstjänsten och de kyrkliga handlingarna. Människorna är i högre grad aktiva subjekt i många sammanhang. Kyrkohandboksförslaget främjar delaktighet, en utveckling som kommer till uttryck redan i 1986 års kyrkohandbok men nu förstärks. Förslagets nya musik används redan på många håll och har potential att få fler att delta i församlingssången. Den liturgiska musiken breddas så att många olika instrument kan användas. Det ger också nya möjligheter för unga som är vana vid improvisation, gehörsspel och ackordspel. Det sker samtidigt som traditionen värnas.

Kyrkostyrelsen har genom redan fattade beslut och rekommendation till kommande kyrkostyrelsen uttryckt sin avsikt att skapa möjligheter för fortsatt kyrkomusikalisk och liturgisk utveckling. Kyrkohandboken är ett av uttrycken för Guds folks vandring genom tid och rum.

Beslut vid tidigare fattade kyrkomöten är uttryck för en levande reformatorisk kyrka: Bibel 2000, kyrkoordningen 2000, beslut om ny musik 2001, beslut om evangelie- och bönbok 2002 respektive 2005, vigsel av par av samma kön 2009, barnkonsekvensanalys 2012.

Efter en dag med god debatt kan det kännas som att nu är det dags att genom beslut förvandla det som nu är ett handboksförslag till Kyrkohandboken för Svenska kyrkan del I. En handbok som uttrycker Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära för ett gudstjänstliv som vilar i traditionen, som förlöser gudstjänstglädje och ställer evangeliet om Jesus Kristus i centrum, så det är dags nu.

MARTA AXNER IMS:

Ordförande! Nu är vi här efter att hela dagen ha varit fokuserade på extremt små detaljer och inte så små detaljer. Vi är nu tillbaka där vi började i den stora frågan, ska vi ha en handbok, behöver vi en ny handbok. På de frågorna svarar jag absolut ja. Det är dags att gå till beslut, precis som ärkebiskopen sa. Det här har varit en lång process men det är klart att det är aldrig enkelt att ta ett sådant här beslut. Det är aldrig så att alla kommer att vara nöjda. Det kommer att vara så att några kommer att

vara väldigt missnöjda. Det måste vi bära med oss men det betyder inte att vi inte kan sätta ned foten. Det är väldigt viktigt att vi som förtroendevalda har fått det här ansvaret och att få en sådan här process i hamn och nu är det dags. Jag är väldigt glad och stolt över att vi ska komma till det här beslutet. Det är också speciellt att det här är bland det sista som jag får vara med om att besluta efter tolv år i kyrkomötet. Jag är väldigt glad över att vi inte drog ut på det ett år till för min egen skull men det är en detalj i sammanhanget.

Utvecklingen fortsätter och nu blev det yrkandet flyttat men jag är väldigt glad över att vi är flera stora grupper som har kommit framåt i hur man kan arbeta vidare med musiken så att det inte är en punkt utan en öppning för fortsatt revision.

Jag är också väldigt glad över att stämningen och tonen här idag har varit helt annorlunda än den känsla jag haft de senaste månaderna och lång tid över debatten. Det var inte bara enkelt och kul att åka hit den här veckan men klumpen i magen försvann när debatten började. Vi har haft ett väldigt bra samtal här idag. Tack för en god debatt. Tack för ett enormt arbete alla ni som har jobbat med det här. Nu fortsätter vi arbetet, med musiken men också med att fortsätta fira gudstjänster av alla olika slag runt om i våra församlingar.

Jag yrkar alltså bifall till kyrkostyrelsens reviderade förslag,

BISKOP MIKAEL MOGREN:

Ordförande! Jag vill säga något om änglarna. Jag tror att änglarna sjunger lovsång. Det ligger som en sky av vittnen över vår tillvaro och det är det gudomliga som söker kommunikation med allt levande, och vi människor är satta att vara uttolkare av detta. Det är vad vi har hållit på med idag. Det är underbart att få uppleva hur det vi anar, smakar, har levt med, fått nedärvt, möter från framtiden ska omsättas i text och musik i en kyrkohandbok. I vår tid förstår jag det inte på annat sätt än att det måste bli på olika sätt. Det blir den här mångfalden i vår tid.

Jag vill också säga något som berör mig och som jag är ledsen för. Det är att så många duktiga människor, kanske de allra mest passionerade musikerna, kanske framför allt där finns det individer som känner sig ledsna av processen. Överkörda och förbisprungna. Det är jag inte glad för. Det är tråkigt att det är så, att vi har med oss det in i arbetet. Jag känner med det.

Det talas om att 'sätta ned fötter'. Ett vittnesbörd från mitt stift. Där är fötterna nedsatta eftersom vi gick in i det här försöksarbetet med stor och glad energi 2011 och frivilligt fick vi vida över 50 procent av församlingarna som ville vara med och ytterst få har upphört att vara med utan de har ju fortsatt att fira förslagen, fira enligt de ordningar som nu har reviderats och reviderats och justerats men som ändå liknar de vi hade 2011, och de är ju i det. En backe, en back bakåt, för alla dessa församlingar; det är ju väldigt svårt för de har redan handboken. Därför är det en process som fångar in någonting som redan pågår och den här fronten i den liturgiska utvecklingsglädjen pågår inte utan inblandning, utan faktiskt fångas in av ett handboksarbete. Det är jag nu glad för och det tänker jag ska bli möjligt ännu mer när vi får handboken i hamn.

DAG SANDAHL:

Ordförande! Jag lyssnade mycket nogsamt för jag tänker yrka på reservation 1. Jag lyssnade mycket nogsamt på vad ärkebiskopen sa och jag tror att jag var överens med ärkebiskopen på en punkt. Musikarbetet kan stimuleras men det behöver man inte ha en ny handbok för. I övrigt var jag nog faktiskt tveksam eller direkt kritisk

mot allt vad hon sa. Jag är inte med på banan och det är egendomligt för 1986 när vi tog beslutet om den här gällande handboken så var jag ju med, och många var med och det fanns en entusiasm. Här har något hänt. Det som har hänt tror jag är det som ärkebiskopen beskrev, samhällets påverkan, alltså samhällskravet att vi måste göra en ny handbok. Det är fullständigt självklart. Vi förlorar svenska folket och så möta de som vi har förlorat med en ny handbok och det blir den här. MTD-religion, minns vad jag har sagt. Moralist terapeutisk deism, lägg det på minnet. Ni kommer att få höra det flera gånger. Och det är mitt problem att de som blir ledsna för det här tror att detta är Svenska kyrkans kyrkohandbok. Det tror ju inte jag för vi har inte Svenska kyrkan i det långa svepet med oss. Det här är något som det här kyrkomötet antar och det är inte brett nog, inte djupt nog, inte kompetent nog. 1986 års handbok togs emot med entusiasm och förändrade gudstjänstlivet i samklang med det som hänt efter 1942, inte som ett brott. Här finns tydliga brott. Jag har ju tjtat om det här med 300-talet och jag blir alltmer övertygad om att vi är djupare oense än vad vi vågat se. I grunden oense. Jag försöker läsa, när jag inte ringer till Afghanistan och försöker ta reda på vad saker och ting handlar om. En god vän sa att jag borde läsa Svensk teologisk kvartalsskrift 1947:2. Snäll som jag är så gjorde jag det. Där var en debatt mellan två bibelforskare, Erik Sjöberg som väl somliga har läst för det var i en kristendomsbok i min generation i realskolan, och Nils Johansson, prost i Borby och sedan domprost i Linköping. Erik Sjöberg var arg på Nils Johansson för något han skrivit sex år tidigare 1941 – långa teologiska debatter – och sa att Nils Johansson har fel. Han påstår att de första kristna inte var avgjorda utan omvända. Nils Johansson backade inte undan. Han sa så var det ju. De drabbades av en insikt, här hör jag hemma och jag väljer inte. Avgörelsekristendom är det man väljer själv och sedan fortsätter man att välja vad som passar i den kristna tron eller inte. Omvändelsen, då står man där man står och rötterna är djupa tillbaka. Jag tror att här finns en avgörande skillnad och själv skulle jag vilja vara en omvänd kristen men inte en avgjord. Alltså myllan här, det är Svenska kyrkan, lillklassen eller barndop och allt det som har följt därefter. Men rötterna är djupa och den här kyrkohandboken knyter inte an till de djupa rötterna.

Bifall till reservation 1.

BERTH LÖNDAHL:

Ordförande! Jag yrkar bifall till min motion 2017:21, som syftar till avslag på kyrkohandboksförslaget. Det kan kännas väldigt dystert att ställa sig här och yrka avslag på något som har haft en 20-årig process. Skulle jag inte kunna vara lite mer muntergök än dysterkvist idag? Motivet till att jag yrkar avslag är ju, som ni säkert förstår och hört vid mina tidigare inlägg, att argument som att det har kostat mycket tid och arbete och att vi äntligen måste komma till skott, att vi äntligen måste sätta ned foten och komma till ett beslut, är inte argument som håller när det gäller ny kyrkohandbok. Varför yrkar jag då avslag? Vi har hört att kritiken har varit förödande. Tidigare idag redovisade ett antal artiklar i Kyrkans tidning, 300 artiklar, där endast enstaka artiklar var positiva. Ingen artikel har varit positiv när det gäller språkets innehåll. Kritiken när det gäller musiken har varit förödande och samma sak när det gäller teologin så finns det mycket tveksamheter. En annan kritik är att hela förslaget i sig spretar åt olika håll och hålls liksom inte ihop. Att bara slå upp psalmboken och titta på hur kyrkohandboken är tillgänglig där för en allmänhet som sätter sig i gudstjänsten och där kan följa den kommer att upptäcka att det blir otroligt mycket svårare att kunna följa alla de alternativ som finns. Vad är det då

som saknas ytterligare? Det är ofrånkomligt så att jag har inte hört någon entusiasm ute i landet. Säkert finns det de som har en förväntan och önskan, men den där riktiga glädjen över en ny handbok, äntligen, utan snarare har det funnits just den här tröttheten. Okej, vi får ta den för att nu äntligen måste vi komma loss. Det har gett mig en fundering. Det är så här, kanske har själva ansatsen varit fel från början. Den pedagogiska ambitionen i handboksförslaget är begriplig och väldigt tydlig. Men kanske har riktningen lurat oss till att tro att riktningen ska vara sådan att gudstjänsten, mässan, högmässan, de kyrkliga handlingarna ska ha ett fokus på begriplighet för människor och då firar vi plötsligt en mässa som är vänd mot människor. Alltför ofta har det sagts att det behöver förstås av ovana och de som inte går dit, medan vi kanske nonchalerar alltför mycket de som verkligen är vana och de som vill fira sin gudstjänst varje söndag. Men gudstjänsten behöver vara vänd mot Gud. Den behöver vara i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn, den ska vara vänd mot Gud primärt och inte mot människor. Den ska vara ett uttryck för tillbedjan, förhärligandet av Gud, mera att vi behöver fråga oss hur mycket begriper människor av detta. Det behöver vara en helig bävan, en djup förundran över det mysterium som Gud är, både det utsägliga och samtidigt den Gud som har uppenbarat sig i Jesus Kristus. Den behöver ha den där avsiktliga gåtfullheten som jag talade om tidigare idag. Och det kan jag känna att det är inte riktigt det som handboken syftar till idag. Den pedagogiska ambitionen är berömvärd men kanske förlorade vi något på vägen. Begriplighetens tyranni, att försöka uttrycka det obegripliga. Lex orandi och lex credendi är ett gammalt sätt att uttrycka att vad kyrkan ber, det tror också kyrkan. Och är det så att vi verkligen tror att det som är Gud, detta oändliga mysterium, kan uttryckas bara i begripliga termer. Vi behöver den riktningen ... (tiden ute)

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2017:4 punkt 2 om kyrkomusikernas inflytande över gudstjänstmusiken, och jag yrkar bifall till motion 2017:21 om avslag på kyrkohandboksförslaget. Det har påpekats här och det instämmer jag verkligen i att det har varit en god ton i debatten idag. Det kunde förleda oss att tro att vi var tämligen överens och tämligen glada när vi så småningom kommer att gå till beslut i det som väl sannolikt blir ett antagande av en ny kyrkohandbok. Så är ju inte fallet, och det har ni redan hört. Jag ska inte upprepa argumenten som Berth nyss framförde. Jag tänker mig att många av er som röstar här kommer att känna så här men som ni förstår så kommer det att vara folk som känner på olika sätt. Det här [Murray visar en bild] är egentligen de tre färgerna som fanns på revisionsrapporten. Man hade ju hoppats att den hade lyst på det här sättet men som ni har sett så lyser den på det här sättet. Det var fyra stycken gula pluppar och det var fyra stycken röda pluppar. Alltså, det känns inte roligt att få det facit på processen hur den har varit men det var faktiskt så, handboksprocessen fick totalt underkänt i revisorernas rapport. Att i det läget liksom ändå säga att vi går med glädje och förväntan i ett beslut nu och tar det, det känns inte alldeles bra. För min egen del måste jag säga om det som nu sannolikt tas, det kommer inte att vara min kyrkohandbok. Jag vet att det finns många som känner likadant. Det här kommer inte att vara min kyrkohandbok. Till er som känner så, var inte rädda. Det finns ett liv också utan den här kyrkohandboken.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande! Jag blev uppmanad att uttrycka ett bifall till motion 2017:4 punkt 2 av ordföranden tidigare och det gör jag nu, lydig som jag är. I övrigt ska jag återkomma när det gällde receptionsprocessen osv. och fortsättningen.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2017:21 och där tillhörande reservation. Det är oklokt att laga något som inte är trasigt, brukar man säga. Det finns en stark utbredd oro runt om i vårt avlånga land om att vi skapar flera kyrka i vår enhetskyrka, vår folkkyrka, med så många alternativ och ordningar och sår splittring som egentligen inte behöver sås. Vi har som nomineringsgrupp och jag som representant i Gudstjänstutskottet grundligt satt oss in i det här förslaget på olika sätt. Det råder inga tvivel om att vägen har varit lång, krokig, präglad av hagel och skurar av både intern och extern kritik, allt under resans gång sedan ett 20-tal år. Mot bakgrund av att processen har varit lång, omfattande, att remissrundor funnits jämte det faktum att det skulle vara en diger och grannlaga uppgift att tillsätta nya revisions- eller expertgrupper så har vi in i det sista varit ödmjuka för att pröva om förslaget verkligen inte kan lotsas igenom lappat med förändringar. Därav vår initiala övergripande motion till förmån för återremiss. Samtidigt har vi nu lyssnat till så många röster, hört så många invändningar runt om i landet att det har blivit så uppenbart att förslaget till en av vår kyrkas viktigaste vägledningar inte håller måttet i jämförelse med vår nuvarande kyrkohandbok utan måste avslås om den inte återremitteras och tas om på ett grundläggande plan på ritbordet, tyvärr. Förutom bristerna i sådana för oss kyrkliga mest vitala delar som teologin, liturgin, språket och musiken, ord och ton, så har revisionsföretaget Grant Thornton som granskat arbetsprocessen, som vi förvisso återkommer till, med handboksförslaget har som vi precis hört också underkänt den på närmare samtliga punkter. Direktiven saknar tydlighet, metodiken är svag, styrning och uppföljning och transparens får rött ljus. Varningsklockorna ringer och piporna hos organisterna ljuder när närmare tusentalet kyrkomusiker runt om i vårt rike skriver under i protest mot det nya handboksförslaget. För en gångs skull samlas såväl liberalteologer, som är klassiskt orienterade konservativa, till tings och stämmer in i en gemensam lovsång, gör om och gör rätt. Om icke, så gör ingenting utan låt oss i så fall använda och fortsätta 86:an. Det är inte bråttom att anta en ny handbok när vi har en fungerande handbok. Det är synd och skam att efter en så lång och i någon mening vällovlig ambition behöva komma till den slutsatsen. Vad är vinsten att driva igenom ett förslag som mött så massiv kritik internt och externt egentligen? Vi bör lyssna till vår kyrka utanför denna sal och anta ett handboksförslag ...

BISKOP ÅKE BONNIER:

Ordförande! Jag yrkar bifall till Gudstjänstutskottets betänkande.

Kära alla, tack för en bra debatt där vi tycker olika och så får det vara! Sedan är det beslutet på torsdag, som alla som leder gudstjänster i vår kyrka har att rätta sig efter. 2012 valdes jag till biskop i Skara stift. Då hade biskop Erik Aurelius inspirerat större delen av Skara stifts 119 församlingar, drygt 95 procent, varav väldigt många i landsbygdsförsamlingar, till att vara med och prova 2012 års provgudstjänstordningar. Jag har likt mina biskopskollegor varit ute i många församlingar och predikat och celebrerat mässan och mött en sådan gudstjänstglädje bortom alla i debatten nämnda tidningsartiklar. Efter en fullödlig högmässa i enlighet med kyrkohandboksförslaget har jag i sändningsorden ganska ofta sagt, så här borde det vara varje söndag eller hur,

varvid alla utan att det stått i agendan högt och ljudligt svarat ja i glädje över det de upplevt och berörts av. Nu har vi samtalat om och samtalar om, debatterat och debatterar ett kyrkohandboksförslag som trots allt faktiskt håller hög kvalitet för sitt gudstjänstsyfte. Det har goda förutsättningar att fungera i olika gudstjänstkontexter med olika förutsättningar och resurser, både i katedral och kapell. Det är tidigare beslut i kyrkomötet som gör att en ny kyrkohandbok är nödvändig, Ärkebiskopen påminde just om Bibel 2000, om kyrkoordningen 2000, beslutet om ny musik 2001, beslut om vigsel av par av samma kön 2009, beslut om barnkonsekvensanalys 2012 osv. Vår kyrka rymmer en bredd av traditioner, tack gode Gud. En kyrkohandbok håller samman gudstjänstfirandet i Svenska kyrkan. Jag älskar inte allt i vårt kyrkohandboksförslag och kommer säkert inte att älska allt i den beslutade kyrkohandboken. Det har jag inte gjort gällande 1986 års kyrkohandbok heller, men alla kan inte älska allt men möjligheten att fira underbara gudstjänster finns där i allra högsta grad. Det vet jag genom rik erfarenhet. Sedan fortsätter den stora utmaningen, att fira sådana gudstjänster att människor som deltar i gudstjänsten blir berörda i hjärtat av den rena förkunnelsen av evangeliet om vår Herre Jesus Kristus, han som är korsfäst, död och uppståndet och är den närvarande och att alla döpta ofta och regelbundet både vill och får ta emot Herren Jesus Kristus själv i altarets sakrament". Det handlar bokstavigt talat om livsviktig gudstjänstglädje, där också de mer ovana gudstjänstfirarna kan säga, så fantastiskt, hit vill jag komma tillbaka.

MANILLA BERGSTRÖM:

Ordförande! Jag vill yrka på tillit, tillit hos ledamöter och hos mottagare av det här förslaget. Trots processen är produkten faktiskt bra när det verkligen gäller. Jag vill yrka på tillit till Gudstjänstutskottets och deras arbete och deras förslag, tillit till att församlingarna förvaltar materialet på bästa sätt där gudstjänst firas, tillit till att prästerna har omdöme att bruka ordningarna väl, tillit till att det som för många människor bara är ord och krumelurer på papper faktiskt blir äkta och verklighet när det får liv i gudstjänst och kyrkliga handlingar. Ha tillit till att vår Herre har överseende med våra mänskliga försök att i vår tid gestalta och levandegöra det som är Guds tjänst. Jag har tillit till detta förslag som vi har prövat. Jag har tillit till att valda ord bär även när alla ord känns futtiga och banala. Jag har tillit till att vi kan lita till ordningarna när vi står där i skarpt läge och våra egna ord är slut.

Jag yrkar på tillit till Gudstjänstutskottet.

MARIA JOHANSSON-BERG:

Ordförande! Jag företräder Gudstjänstutskottet som föreslår kyrkomötet att besluta att anta kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, i enlighet med kyrkostyrelsens förslag med utskottets föreslagna ändringar och tillägg att användas i gudstjänster fr.o.m. pingstdagen 2018 samt som konsekvens av det här avslå motion 2017:21, där motionären föreslår avslag till förslaget om kyrkohandbok. Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, huvudvolym och musikvolym, finns som bilaga till kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2017:6. Läronämnden har yttrat sig över skrivelse KsSkr 2017:6 och konstaterar att kyrkostyrelsens förslag till kyrkohandbok bygger på ett omfattande arbete och uttrycker sin tillfredsställelse över förslaget.

Läronämnden menar att en ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan kan antas. Läronämndens yttrande har sin grund i att Svenska kyrkans kyrkohandbok ska uttrycka evangeliet så klart som möjligt och vara i överensstämmelse med vår evangelisk-lutherska bekännelse.

Utskottet noterar nu också Läronämndens nya yttrande efter session I, där man ogillar ändringsförslaget som finns på sidan 105 i bilaga 4 om att lägga till alternativet ”dig” parallellt med ordet ”er” i Välsignelsen. Utskottet noterar det här men har inte hunnit ta ställning till det. Kyrkorättsutskottet har också yttrat sig och man har från kyrkorättslig synpunkt inget att erinra mot de föreslagna ändringarna.

Gudstjänstutskottet har under session I arbetat igenom handboksförslaget och föreslår alltså att kyrkomötet beslutar att anta Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I i enlighet med kyrkostyrelsens förslag med de ändringar som framgår av betänkandet att användas i gudstjänster fr.o.m. pingstdagen 2018. Äntligen!

MARGARETA ANDERSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till handboksförslaget såsom det är redovisat av utskottet. Debatten har varit lång och stundtals inte särskilt upplyftande. Nu ska vi gå ut bland människor och fira gudstjänst i enlighet med den här handboken. I Växjö stift har vi tillsammans med biskop Fredrik tagit fram framtidsbilder och där är en av de viktiga punkterna Gudstjänster att längta till. Med den här handboken är jag övertygad om att vi kan finna former som passar på många olika ställen och i många olika sammanhang. Jag tror att vi kan fira gudstjänster som vi också kan längta till. Sedan har jag en förhoppning om att de som ska förkunna ordet också kan anpassa sitt språk så att gudstjänstdeltagarna kan förstå vad som menas och beröras av gudstjänsterna och ta till sig Guds frälsning, för det är faktiskt det som är vårt uppdrag i kyrkomötet och alla vi som är anställda och förtroendevalda och ideella medarbetare i Svenska kyrkan.

BISKOP MARTIN MODÉUS:

Ordförande! Jag yrkar enligt kyrkostyrelsens reviderade förslag.

Genom århundradena har kyrkohandboken varit ett av de centrala bekännelse-dokumenterna i Svenska kyrkan men som bekännelseuttryck så syftar detta kyrkohandboksförslag inte till att skapa enhetlighet. Det syftar till enhet i mångfald. Vi ska inte underskatta den skillnaden. Förr, när kyrkohandböcker togs fram med enhetligheten som fokus, fanns det bara en möjlighet att skydda min egen gudstjänst, och det var att bekämpa de gudstjänstuttryck jag själv inte gillade. Tack gode Gud att vi i vår generösa och öppna folkkyrka är förbi den tiden! Som en konsekvens av detta ger kyrkohandboksförslaget ett lite spretigare intryck än vad tidigare kyrkohandböcker har sett ut. Vi är många som ska få rum. Mångfalden är alltså inte ett tecken på slarv eller på dålig kvalitet utan på större generositet mellan olika riktningar i kyrkan. Den generositeten är viktig att bevara, och den är i sig ett tecken på ödmjukhet. Vi får vara helhjärtade utan att vara tvärsäkra också i vår gudstjänst. Däremot får inget i kyrkohandboken strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära och så är det inte heller i förslaget. Dessutom kan jag med glädje se att det finns andra som tycker om det som inte jag kan ta till mitt hjärta.

Därför vill jag med glädje tillstyrka förslaget till en ny kyrkohandbok och jag lovar, för min del om den går igenom, att efter bästa förstånd och kraft arbeta för att den ska bli till välsignelse för Svenska kyrkan.

JULIA KRONLID:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservation 1 som stöder ett avslag.

Jag är medveten om att arbetet har pågått under lång tid och det finns positiva delar i handboksförslaget som t.ex. att man bättre anpassat kyrkohandboken för att

tilltala barn. Tyvärr menar jag att kvaliteten är alltför dålig för att kunna anta det här förslaget. Jag har tidigare i det här kyrkomötet ibland talat om Svenska kyrkans kristna identitet och att den här identiteten håller på att urholkas. Tyvärr menar jag att med antagning av den här kyrkohandboken så går vi ytterligare den vägen. Det kristna budskapet och kärnan i det kristna budskapet behöver inte skrivas om för att locka nya medlemmar. Det kristna budskapet håller från tid till tid. Det står i bibeln att vi ska "vara i världen men inte av världen". Vi brukar säga att vi ska vara i en kyrka i tiden men inte av tiden. I Kyrkans tidning har 49 präster undertecknat en artikel och jag tycker att de framför väldigt viktiga saker. Låt mig citera några delar av denna artikel och fortsättning kommer att följa i senare anföranden. De skriver: "Den tid då kyrkomötet förväntas fatta beslut om handboksförslaget kommer allt närmare. Vi som präster unga i tjänst som sannolikt har merparten av vår tjänstgöring framför oss menar att det är oroväckande att detta sker i en tid då splittringarna inom Svenska kyrkan är påtagliga och när frågan om handboksförslaget tycks förvärra oenigheten snarare än överbygga den. Att i detta skede anta en handbok, vars tillkomstprocess och innehåll är omgivet av ett omfattande missnöje, vore oklokt för att uttrycka sig försiktigt. Vi menar att läget inom Svenska kyrkan idag är så ömtåligt att det krävs ett stort mått av varsamhet och respekt för att bygga upp förtroende mellan enskilda och grupper kring frågan om en ny kyrkohandbok. Så har hittills tyvärr inte varit fallet men det betyder inte att det är för sent. Än mer bekymmersamt är för framtiden menar vi emellertid att stora delar av innehållet i handboksförslaget är. Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder och kunskapen om kristen tro bland Svenska kyrkans medlemmar dalar snabbt. Det är vår övertygelse att detta är en utmaning som kommer att bli allt mer påtaglig del av vår framtid. I många tider i kyrkans historia när kyrkolivet varit på nedgång kan man ändå se att kyrkans lära har bevarats och förmedlats genom liturgin. Därför är det tråkigt att en del av den här liturgin ... (tiden ute)

MAJA BENGTTSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall på motion 2017:4 punkt 2. Vem ska välja bland alla alternativen i kyrkohandboksförslaget? En grupp där många är oroliga att bli överkörda är kyrkomusikerna. Många av dem har varit aktiva i hela processen men som svar på sina konstruktiva förslag bara har fått höra att de är bakåtsträvare, rädda för det nya eller ironiserande. Svenska kyrkan har svårt att besätta både tjänster och utbildningsplatser för musiker. Vilka signaler sänder handboksprocessen till de som står i valet och kvalet? Vi bryr oss inte om din kompetens. Gör bara som vi säger annars är du konservativ. Ett sätt att ge kyrkomusikerna någon liten upprättelse är att bifalla motion 2017:4 punkt 2 vilket innebär att prästen bestämmer i samråd med musikern vilken liturgisk musik som ska användas. Det är också ett helt logiskt sätt att ta vara på musikerns kompetens. Med detta sagt så vill jag också säga att det är roligt att det är så många av er som kan berätta att det finns så stor glädje över det här kyrkohandboksförslaget för den har inte jag sett. Det är också märkligt att vi inte ser den mer i statistiken från remisserna.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Alltid när man drar liknelser som innehåller dragna svärd får man ju be folk att höra jämförelsen för vad den är. Ni vet, i Bröderna Lejonhjärta när Tengilsoldaten kommer med den här lilla brickan till farbror Mattias och säger, sätt ditt bomärke här för den visar att du med glädje ger en häst åt Tengil. Men jag känner

ingen sådan glädje, säger han. Det gör du visst det, säger soldaten och hötter med svärdet, du känner en stor glädje och här ska du sätta ditt bomärke och så kommer vi och hämtar hästen ikväll.

Lite av den känslan faktiskt när de här uppmaningarna kommer, att nu ska vi vara glada över kyrkohandboken. Nu ska vi vara glada, nu ska vi glömma motsättningarna, Gud glömmet, han är fantastisk på att glömma och förlåta. Människan är inte riktigt sådan för vi är fallna i synd. Jag känner inte riktigt någon sådan glädje. Jag känner det lite som om tomten kom med en stor säck och delade ut nya och fina julklappar och sedan när jag fick min julklapp då var det min julklapp från förra året som tomten hade varit inne och hämtat och sedan gjort sönder lite grann, kanske skickat på Postnord då går ju saker sönder, och sedan kom den tillbaka till mig. Sedan säger man, vad klagat ni över? Ni får ju allt det ni hade förut. Nej, vi får inte det. Den är ju lite sönder, lite ändrad här och där, som kan tyckas som småsaker men de kanske var viktigare än man tänkte på. Det finns större generositet med olika fromhetsinriktningar, hörde jag nyss. Finns det det eller är det så att om man tittar på 86:ans handbok så ser man att det har kommit till flera saker, men vad har kommit till för de sammanhang där jag känner mig hemma i. Ingenting. Vi har inte ens fått Hippolytos nattvardsböna, den äldsta i den kristna kyrkan. Vi har försökt, har lagt in förslag osv. men jag tror inte att de går igenom. Det är inte så lätt att känna någon glädje, för skälen till att glädjen ska kännas de stämmer inte riktigt. Det är inte så att allt det gamla finns kvar och det är inte så att det har kommit nya saker så att alla får något nytt i sitt julpaket. Jag ser desperationens kyrkohandbok här. Splittringen i Svenska kyrkans gudstjänstfirande är enorm. Jag hör farhågan, om vi inte tar det här då faller enheten sönder. ... ser det här som ett försök att klä in den splittringen i en enhet i teorin.

Jag yrkar på avslag för kyrkohandboksförslaget.

IRENE OSKARSSON:

Ordförande! Jag har varit tyst ovanligt länge, skulle mina vänner säga. En hel dag att lyssna på mycket klokskap, lärt mig många nya termer, känt att många av talarna, inte alla men väldigt många, har teologin som sitt yrke som vigda ämbetsbärare. Till slut kände jag, jag kan inte vara tyst längre. Och jag är väldigt glad över den biskop som finns hos oss i Linköpings stift och jag hoppas jag citerar dig rätt, Martin: ”Inte enhetlighet utan enhet i mångfald”.

Vi har provat hemma i vårt lilla pastorat och jag säger tack och lov för att vi inte behöver gå tillbaka till något som vi knappt hade använt. Låt oss nu gå ut härifrån och hjälpas åt att se det som vi kan känna igen oss i. Jag tror nämligen att den största behållningen av den här diskussionen fick jag en trappa upp hos en av våra utställare som frågade: Vad gör ni därinne, egentligen? Jag förstår inte vad ni håller på med. Och så urskular sig vederbörande och säger, jag går inte på gudstjänst varje söndag men jag går rätt ofta. Då kände jag så här, det vi nu tar fram måste kunna användas både för de som har gått i gudstjänst söndag efter söndag sedan de inte kunde gå själva tills de inte kan gå själva och för oss andra som ibland är sporadiker i närvaro. Jag är väldigt glad över, när jag är ute på resor på olika håll, att gå in i en gudstjänst och känna att det är inte exakt som hemma för här finns en tradition i sånger, psalmer, förkunnelse, i vilka böner man har valt, som speglar bygdens fromhet, församlingens intentioner eller kanske prästens och klockarens, som vi envisas med att säga, dvs. kyrkomusikernas synpunkter. Musik, vänner, är jätteviktig och musik har väldigt många olika pipor att spela på och väldigt många olika musikslag som måste få plats så jag är väldigt glad över att se det jobbet ska gå vidare så att både

orgelvirtuosen, cittraspelaren och den som vill ha den senaste rockmusikens inslag kan få med sin musik.

Bifall till utskottets förslag.

STEFAN ARO:

Ordförande! Jag yrkar på bifall till motion 2017:21. Jag tillhör de som regelbundet ser på Veckans brott. För någon tid sedan så skulle den folkkäre Leif GW Persson beskriva hur en brottsutredning går till i Sverige. Efter det att han hade gått igenom momenten i en sådan frågade programledaren om det här alltid är ordningen. Ja, det är ordningen, den är lika, alltid. Precis som högmässans ordning i kyrkan men så tillade han, ja eller hur den har varit i alla fall. Med tanke på den situation som vi befinner oss i i Svenska kyrkan med vikande gudstjänstfrekvens, besökare, vikande medlemssiffror, tror jag inte att handboksförslaget med den här variationsrikedomen kommer att främja gudstjänstlivet och kyrkan positivt. Jag har också lyssnat idag, precis som föregående talare. Det har talats mycket om igenkänningsfaktorn, och det är viktigt. Men den igenkänningen ligger på ytan i det här förslaget. Det är inte nog djupt. Jag tror att det blir svårare för Leif GW Persson och andra som identifierar sig med honom och för oss andra att känna igen den allmänneliga tron, kyrkans tro i vår gudstjänst. Det tror jag inte är bra.

BISKOP JOHAN DALMAN:

Ordförande! Inför gudstjänsten ber jag tyst för mig själv och ibland högt.

Herre öppna mina ögon för din sanning, öppna mina ögon för din vilja, öppna mitt hjärta för din kärlek, öppna mitt hjärta för din glädje, öppna mina händer för ditt arbete, öppna mina händer för min medmänniska.

Man kan närma sig en fråga som är kyrkohandbok på två sätt, antingen som ett grupparbete, det har vi gjort under många år nu och under den här dagen. Grupparbete är en speciell sport som inte är så lätt. – Tycker du, ja. – Kan du, ja. – Kan jag, ja. – Tycker inte jag alls. – Kan jag inte alls etc. Man kommer fram till ett resultat men när man är klar, kan man vara ganska frustrerad och det är svårt att känna entusiasm. Det är ett sätt att närma sig frågan.

Ett annat sätt är att fundera över om någon stack den här kyrkohandboken i min hand idag utan att jag kände till den tidigare, aldrig hade öppnat den tidigare och frågade mig, Johan kan du med hjälp av denna bok, öppnar den dina ögon för Guds sanning, för Guds vilja, ditt hjärta för hans kärlek, för glädjen, dina händer för hans arbete, dina händer för min medmänniska. Kan du fira en gudstjänst med hjälp av den här boken som gör det? Och kan du uppmuntra präster, diakoner, förtroendevalda och gudstjänstgemenskaper och kyrkokompisar i Strängnäs stift att göra detsamma med hjälp av den här kyrkohandboken, då har jag bara ett enda svar, ja det kan jag i sanning göra.

Jag bifaller utskottets förslag i enlighet med kyrkostyrelsens förslag.

ANNA EKSTRÖM:

Ordförande! Men så äntligen! Tack för en god debatt! Jag har inte sprungit upp och ner här därför att det har varit folk som har sagt mina åsikter här idag. Men nu kära handbok, kom, för många olika uttryck ryms i denna handbok, precis som det ska göra. Bifall utskottets förslag och bifall till att musiken får fortsätta att utvecklas och frodas men ge oss den nu. Det är dags. Vi kommer att göra fantastiska saker med denna tillsammans. Tack för ordet och tack för denna tid i kyrkomötet.

BENGT INGHAMMAR:

Ordförande! Jag yrkar bifall på förslaget till ny kyrkohandbok. Det är svårt att bli nöjd. Jag tror jag har varit präst i 52 år, snart 53. Jag har nog varit missnöjd med varje handbok. Det är den tredje jag är på väg in i nu plus en massa försöksomgångar. Man blir aldrig riktigt nöjd, det finns alltid något som är fel. Men ändå måste man ibland gilla läget och säga att nu är det så här. Nu får vi ta tag i det här och göra något av det. Det är ungefär som ni vet de här i bibeln, de här som det blir något av, de säger hela tiden här är jag, vad gör jag nu, och då händer någonting. Då kan Gud använda dem. Det fanns i Gudstjänstskottet ett resonemang som vi hade någonstans, några ord som flög in i min hjärna när någon sa att det kanske inte är så viktigt vilken ordning vi har. Det viktigaste är vad vi gör med den ordning vi har, att vi entusiastiskt går in i den, vi som är präster, lekfolk, musiker, det är väl det det handlar om. Och vågar vi gå in i den och tro att Guds Ande är med oss, då blir det nog en ganska bra gudstjänst av det.

Bifall alltså till förslaget.

BIRGER JÖNSSON:

Ordförande! Nu har jag suttit i fyra år, så nu var jag tvungen att komma och även stå i den här stolen, för det är min sista chans. Jag yrkar bifall till den här handboken. Den har hållit på i 16 år efter vad jag har hört, en ganska lång tid. Vi har jobbat med den här sista året och det finns ju chanser att genom reservationer och annat att det här blir en mycket bra handbok. Och jag menar att de som nu, efter att vi har lagt ner så otroligt mycket arbete, säger att vi nu ska slänga den i papperskorgen och så tar vi den gamla boken: felaktigt!

Bifall till handboken.

ANDERS ÅKERLUND:

Ordförande! Det var naturligtvis mycket blandade känslor också 1986. Det är falsk historieskrivning att säga att alla var överens osv. Så var det inte. Det här är en hjärtefråga som berör oss starkt och vi blir jätteglada och vi blir ledsna och vi blir mitt emellan, så är det. Jag har gått till val för en öppen nära och grön folkkyrka i tiden, och jag har rätt många människor bakom mig som vill förändring i kyrkan. Det är lätt att vara efterklok. Jag skulle ha önskat att det fanns mer grundlig analys av de som röstar bort gudstjänst med fötterna. När vi frågar församlingar så är det de som sitter med i gudstjänstfirande församlingar med prästerna i spetsen som ger remisserna. Jag skulle önska mera. Vad är det som har hänt i folkdjupet? Jag skulle också gärna ha haft Equmeniakyrkans lite större frihet att använda handboken för jag är ganska karismatisk till min natur. Men jag tror att kyrkan är för spretig för det här idag. Det går inte. Jag har ingen resignation utan jag kommer naturligtvis med viss smärta men jag har varit så orolig för det här, så känner jag att det här är i hamn ganska väl. Jag kommer med stor glädje att gå in i det här fortsatta arbetet med handboken. Med Guds Andes ledning hoppas jag att gudstjänstlivet får blomstra framöver. Jag ska försöka bidra så gott jag kan.

Bifall till utskottets förslag utom i de punkter där jag har egna yrkanden.

KENNETH NORDGREN:

Ordförande! Jag står här som utskottsföreträdare. Om vi går tillbaka till kyrkostyrelsens skrivelse så hade ju den två punkter. Den första var förslaget om ny kyrkohandbok. Det föredrogs ju för några talare sedan av Maria Johansson-Berg vad gäller

utskottets kompletterade förslag. Sedan innehöll kyrkostyrelsens skrivelse en punkt 2 och jag står här som utskotts företrädare för den och den gäller då ändringar i kyrkoordningen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag som innebär att kyrkomötet föreslås besluta att anta kyrkostyrelsens skrivelse punkt 2 om ändringar i kyrkoordningen med de justeringar som framgår i gult på den tidigare utdelade bilaga 4. Det var ju en bilaga, som vi igår fick i våra fack, där det framgår i den högerställda spalten de förslag på ändringar vad gäller ändringar i kyrkoordningen som Gudstjänstutskottet har i jämförelse med kyrkostyrelsens skrivelse. Det är några punkter 18 kap. 6 § en skärpning vad gäller eventuella ändringar i måltidens texter vid firande av nattvarden att då behöver ett medgivande av domkapitlet inhämtas. Vad gäller 18 kap. 6 § punkt a) om det finns särskilda skäl får domkapitlet ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut enligt det som står där. Några konsekvensändringar vad gäller detta med kyrkoråd och församlingsråd framgår av det med gult märkta i bilaga 4. Detta yrkande och förslag från Gudstjänstutskottet innebär också följaktligen, och då kan ni titta i Gudstjänstutskottets betänkande sidan 21, för nu går jag vidare med de övriga punkterna där vilket innebär att avslå på motion 2017:4 punkt 2. Att också motion 2017:5 punkt 1 likaså att avslå motion 2017:85 punkt 4 samt slutligen avslå på motion 2017:126.

Med detta yrkar jag bifall till Gudstjänstutskottets framlagda förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 172.